

(Време, 4.2.2010)

"Заиста сам веровао. Заиста сам веровао, без сваке сумње...", рекао је бивши британски премијер Тони Блер, одбијајући да пред комисијом којом је председавао Џон Шилкот, 29. јануара, призна да је, како би оправдао ратне авантуре у Ираку, обмањивао британски парламент и јавност о томе да Садам Хусеин поседује хемијско оружје. Док је говорио, често је стављао руку на срце, ваљда да се, као Клинтон кад је изговорио оно чувено: "Нисам имао секс с том женом", у току исказа не би хватао за нос, па аналитичари то тумачили као говор тела који открива лаж.

Блерово име су на транспарентима и у новинским насловима одвајањем слова Б одавно претворили у реч лажов – Б(*liar*) – и то мора бити понижавајуће за њега, који је градио имиџ и политику на моралном императиву, за кога је морал, наводно, био кључни камен кушње. Један новински коментар његову ирачку политику описује као мешавину аматеризма и евангелистичких уверења. Блер је, иначе, конвертит у католичанство, те "ирачке" 2003. године је са женом стајао пред папом Павлом II, а 2007. је објављено да је прешао у католичанство. Основао је *Tony Blair faith foundation*, а 2009. је са неколико универзитета лансирао и постдипломски програм "Вера и глобална иницијатива".

Блер, међутим, није поступио баш хришћански када је одбио да изрази кајање због било чега. Понављао је да је важно да му се не постављају питања из марта 2003, већ она из 2010: шта би било да је Садам остао на власти? Ишао је и корак даље у заступању неке врсте хуманитарног антидиктаторског крсташког похода: поновио је позив светским лидерима да предузму војну акцију и против Ирана, који је описао као опаснији, него што је то био Ирак под Садамом Хусеином.

Можда мисли и да су и Албанци погрешили што су споменик у Приштини подигли Клинтону, а не њему. Каже да је још пре Клинтона и Буша подржавао насилно свргавање диктатора по свету и тзв. хуманитарну интервенцију. У своје заслуге убрајао је акције НАТО у Босни, и Косово, и обарање Слободана Милошевића, и смену режима у Сијера Леонеу и талибане.

За нас је то саслушање интересантно због Блеровог објашњења, за овдашње актере великих политичких борби деведесетих вероватно понижавајућег, да је акција против Садама Хусеина базирана на методама које су довеле до обарања Слободана Милошевића у Србији 2000, а то су подршка опозиционим групама и оптуживање Садама за ратни злочин током ирачке инвазије на Кувајт 1990.

(НЕ)ЈЕДИНСТВЕН СЛУЧАЈ: Можда се овде, у Србији, прерано намеће закључак да се, осим пред Међународним судом правде, опет, ето, и у појединим државама предводницама интервенције 1999. расправља о нашем "јединственом случају" као и о легалности проглашења косовске независности девет година касније. Међутим, ако се притешњени Блер осврнуо на "наш јединствен случај", то можда само значи да он верује да је то упечатљив пример који појачава његову, иначе, понижавајућу позицију, или најпросто подсећа да је тада имао висок рејтинг, па пребацује одговорност на народ.

Блер је негирао да је с америчким председником Џорџом В. Бушом, на ранчу у Крофорду у Тексасу 2002, годину дана пре интервенције у Ираку, склопио уговор потписан крвљу (израз Кристофера Мејера, бившег британског амбасадора у САД). Рекао је само да је обећао "да ће бити с њим". Буш га је, после, на тужном крају свог мандата, у јануару 2009. одликовао председничком медаљом слободе. Одавно су Блера назвали "Бушовом пудлицом", а кад је поднео оставку, политички коментатор "Флит стрита" Роберт Харис је написао роман *Дух (The Ghost)*, у коме је један од ликова британски премијер под утицајем ЦИА, који представља карикатуру Блера. У новембру 2007. било је објављено да ће по књизи филм снимити Роман Полански. Филм је наводно у продукцији, а Полански се бори са грехом младости.

Блера су у ирачком саслушању заправо само питали: ако си знао да Садам Хусеин није имао хемијско оружје, зашто си обмануо јавност у вези са разлозима за улазак у рат и тамо послао 45.000 британских војника? Друго питање је чисто реторичко: ако си мислио да Садам стварно има хемијско оружје зашто си војнике изложио ризику и послао их тамо без довољне заштите? Хемијско оружје није пронађено, а неки коментари кажу да је једино хемијско оружје које је Садам имао било оно које му је дошло са запада за рат против Ирана, које је употребио за гушење унутрашње побуне, а није га употребио приликом ратовања у Кувајту.

ЖРТВЕ: Бившег британског премијера у хашкој ћелији Слободана Милошевића виде ипак само аутори електронских писама читалаца. У позадини Блеровог саслушања је пре

свега нерасположење британске јавности због 179 погинулих британских војника у ирачком рату. Бранећи се, Блер није суочаван са цивилним жртвама у Ираку, а над којима се свет згражава.

По једној рачуници, жртве на Блиском истоку су чак 285 пута веће од жртава 11. септембра. У Крагујевцу 1941. је било 1:100. Процене о ирачким жртвама између 2003. и 2009. крећу се од 100.000 и иду чак до 600.000 погинулих и око 3,9 милиона интерно и екстерно расељених. Организација *Iraq Body Count* (IBC) на основу медијских извештаја објављује процену о 94.902–103.549 цивилних жртава интервенционистичких и побуњеничких акција, унутрашњих сукоба и повећаног криминалног насиља. Светска здравствена организација објавила је резултате истраживања *Iraq Family Health Survey* у 9345 домаћинстава широм Ирака на основу којег се процењује да је од марта 2003. до јуна 2006. било 151.000 страдалих.

Друга процена *The Lancet study* достиже 654.965 ванредних насилних и ненасилних смрти. То укључује и смрти због повећаног безакоња, деградиране инфраструктуре, слабе здравствене заштите. У тој бројци, 31 одсто је страдало насилном смрћу, а међу њима од пушке 56 одсто, од бомбе-аутомобила 13 одсто, од неке друге експлозије 14 одсто, ваздушног напада 13 одсто, у инцидентима два одсто.

Анкета *Opinion Research Business – ORB poll*, спроведена у августу 2007, долази чак до броја од 1.033.000 мртвих. До ње се дошло тако што је 2000 одраслих Ирачана, одабраних по репрезентативном узорку, одговорило на питање да ли је неко из њиховог домаћинства убијен у рату – 22 одсто је одговорило да је изгубило неког члана породице.

И друге асоцијације објављују податке о жртвама: погинуло је 136 новинара, 1315 лица ангажованих по уговору (да кувају, да перу веш, да поправљају инфраструктуру, да превозе, да анализирају обавештајне податке, да чувају затворенике, да штите војне конвоје, да развозе воду). Али Хали из Ирачке ЛГБТ групе у Лондону тврди да је страдало 680 гејова и лезбејки.

Да ли подастирање тих података наговештава да је Ирак гробље концепта хуманитарне интервенције и такозваног чистог рата ради ширења демократије? Да ли је то саслушање само приговор аматеризму или "суђење" интервенционизму?

Роберт Фиск у *Индипенденту*: "Видео сам да је Блер био успешан у Ираку, као што је био у Гази прошле године. Све постаје боље и боље. Живот у Ираку је бољи – бољи него што је био 2007, 2003, 2002 па и 2001. Схватио сам. Пре инвазије, за све је био крив Садам. После инвазије за све су криви Ал каида и Иран. И, вероватно ћемо сада упасти у Иран?"

Текст Роберта Фиска носи наслов "Чиста савест Тонија Блера" и подсећа на некадашње извештаје из Вијетнама: "Крв је текла преко мојих ципела у соби за хитне интервенције багдадске болнице марта 2003, људи с фосфорним опекотинама вриште, старац из чије празне очне дупље капље крв на марамицу, гомила декомпонованих тела у багдадској мртвачници, крици – ох да, урлици и тужбалице. А онда, лорд Блер јуче, седи у Центру за конференције 'Краљице Елизабете ИИ' у свом *oh-so-clean* бизнис оделу, са својом *oh-so*

-
clean
црвеном машном, у својој
oh

-
so
-
clean
белој кошуљи, са својом
oh

-
so
-
clean
савешћу... Разлика између пакла бола и пакла блажене лажљивости..."

После окончања повлачења британске војске из Ирака у јулу 2009, британска влада се сагласила да се поведе независно јавно саслушање о ирачком рату. Тони Блер није први британски бивши премијер коме је запало да стане пред специјалну истражну комисију. Пре њега разним поводима у таквој ситуацији нашли су се и Маргарет Тачер и Џон Мејџор. Пракса независних јавних саслушања је давно и дубоко укоренења у британски политички живот. Обично до тога долази онда када објашњења власти о неком важном питању не задовољавају јавност. Формираној комисији је омогућен неограничен приступ свим документима, па и тајним, а такође јој је дато и право да позове свакога кога сматра за потребно. Комисији председава сер Џон Чилкот, познати правник. Од ње очекују непристрасно објашњење збивања повезаних са слањем британске војске у Ирак. О резултатима истраге комисија обавештава јавност, а не владу, парламент или краљицу. Комисија није суд, она не може и није дужна да икога окривљује. Ако се

покаже да је неко лице криво, ти факти неће бити скривани. То саслушање је, како изгледа, ипак више повезано с британским системом контроле и равнотеже власти (*check and balance*

). Основно питање гласи: да ли влада улази у рат с ослонцем на процене, студије и планове Ратног кабинета, или се ослања на интуицију премијера, на подршку његових људи, и на манипулацију јавним мњењем. Претерано коришћење такозваног спина Блеров претходник Џон Мејџор је поодавно назвао "порно политиком". Да је то било нешто жешће од порнографије, говори и самоубиство владиног експерта за наоружање Дејвида Келија, који је био извор ВВС-ија за прилог о томе како су процене обавештајних служби да Садам може да употреби хемијско оружје за 45 минута дотеране. Извештај такозване Хатонове комисије је својевремено ослободио владу одговорности, а штампа је нападала тај извештај.

Неке је помињање Балкана подсетило и на Блеров говор у Економском клубу у Чикагу априла 1999, у коме је он промовисао доктрину о случајевима који и без одобрења Уједињених нација оправдавају војне интервенције против бруталних режима. Он је тада, када бомбардовање Србије није давало жељени психолошки ефекат, уз изразе гађења због огавних злочина, тражио да ради достизања хуманитарних циљева Клинтон нареди копнену војну интервенцију и без мандата УН.

Говорио је тада како је НАТО разорио већи део Милошевићевих ваздушних снага, четвртину радарских система, рафинерије, линије комуникације ка Косову; војну инфраструктуру, велики део складишта муниције, да је морал југословенске војске почео да пуца, а да је ОВК сада већа и да има већу подршку него кад је Милошевић почео акцију против ње.

Уверавао је тај економски форум како је увек сматрао да ће та кампања захтевати време. Као што је веровао да нема алтернативе војној акцији, тако је уверен да нема алтернативе наставку војне акције док се не постигне успех: повратак избеглица и повлачење српских војних и паравојних формација с Косова и – прихватање споразума из Рамбујеа.

Тада је рекао и како верује да је Слободан Милошевић уверио себе да ће Алијанса пући, али да је сигуран да ће Клинтоново вођство обезбедити јединство и да је успех једина стратегија. "На свој педесети рођендан НАТО мора превладати..."

Додао је још и то да се пре двадесет година они (западна алијанса) не би борили на Косову, да би се повукли, а да је чињеница да су сада ангажовани заправо резултат широког спектра промена – крај хладног рата; промена технологије; ширење демократије. Вели да се свет променио на фундаменталнији начин, да глобализација није само економски већ и политички и безбедносни феномен.

Нудио је спектар интервенционистичке аргументације – да су многи од домаћих проблема на Западу изазвани на другој страни света, да финансијска нестабилност у Азији урушава послове у Чикагу и у његовом Дараму, да сиромаштво на Карибима значи више дрога на улицама у Вашингтону и Лондону, да конфликт на Балкану доводи више избеглица у Немачку и у САД. По тој логици, сада би требало да уследи инвазија на Волстрит.